

Krótką historia rugby na świecie

Kamień ten upamiętnia wyczyn Williama Webba Ellisa, który lekceważąc reguły współczesnego futbolu wziął pierwszy raz piłkę w ręce i biegnąc z nią dał początek i charakter nowej grze rugby - głosi tablica na murze okalającym ogród dyrektora Rugby School.

Wydarzenie to miało miejsce 7 kwietnia 1823, a skarcony za złamanie zasad młodzieniec jest obecnie uważany za symbolicznego twórcę rugby. Wszystko co żyje ma swój początek więc datę 07.04.1823 przyjęto za narodziny nowej dyscypliny sportu, tylko symboliczną, gdyż rugby swój początek ma w średniowieczu, a nawet w starożytności. Gry z piłką znane są od ponad pięciu tysięcy lat, Egipt, Chiny czy Grecja to kolebki współczesnych gier. Korzenie rugby można znaleźć w starożytnej Grecji gdzie znana była gra arpaston, którą przyjęli rzymianie jako harpastum. Grano pęcherzem świńskim wypełnionym słomą, podawano go z ręki do ręki, a przeciwnika zatrzymywano czepiając się go, szarpiąc i dusząc, wszystkie chwytły były dozwolone, celem było zdobycie piłki i przeniesienie jej za linie końcowe wyznaczonego terenu. W X wieku we Francji, a następnie w Anglii popularna był gra soule, piłka była ze skóry wypełnionej sianem, mchem lub piaskiem, można ją było rzucać, nosić, kopać czy odbijać pięścią. Gry odbywały się na ulicach lub polach, brały w niej udział dwie wsie, dzielnice lub szkoły, trwały nawet kilka dni, a walki o piłkę były tak gwałtowne, że nieraz kończyły się śmiercią zawodnika. W XIV wieku gry tej zakazywano edyktami królewskimi po obu stronach kanału La Manche, ale mimo tego soule rozwijała się dalej. Od końca XIII wieku we Włoszech grano w gicco del pallone przy czym prawie każde miasto miało swoje reguły. We Florencji gdzie do dziś urządza się doroczne zawody (na pamiątkę oblężenia w 1537 roku), grały dwie pięćdziesięcioosobowe drużyny, piłkę można było kopać i nosić, a celem gry było rzucenie piłki poza namiot na końcu pola przeciwnika. Najbardziej popularna była nadal gra w Anglii, brak było jednak jakichkolwiek przepisów, a reguły uzgadniano przed prawie każdym meczem dopasowując ją do warunków terenu lub temperamentu graczy.

Na łąkach okalających szkołę w Rugby grano w piłkę z zachowaniem cech średniowiecznych, można ją było brać w ręce, ale już bieg z piłką był zabroniony. Kiedy Ellis w 1823 roku złamał tę regułę nie był pierwszym, ani ostatnim miał jednak to szczęście, że jego przypadek był szczegółowo opisany. Z czasem zezwolono na bieganie z piłką, a po minięciu linii końcowej boiska drużyna która tego dokonała miała prawo do kopnięcia piłki nad poprzeczką bramki. Pierwszy klub rugby powstał w Cambridge w 1839 roku, założył go absolwent Rugby School Arthur Pell, kolejny Guy's Hospital of London założono w 1843 roku. W tym samym roku przekazywane dotąd ustnie przepisy gry w piłkę według reguł Rugby zostały spisane w 37 artykułach, ale drukiem w opracowaniu L.J. Matona ukazały się dopiero 23 lata później. Rozwój gry, Rugby zawdzięcza również szewcowi Jamesowi Gillbertowi, którzy szył dla szkoły jajowate piłki. Zrobione ze skóry, miały w środku świński pęcherz (o jajowatym kształcie) napełniony powietrzem. Jedna z piłek zdobyła nawet nagrodę podczas Wystawy Światowej w Londynie w 1851 roku. Zresztą pierwsza piłka z pęcherzem z kauczuku (1871) też miała owalny kształt, powód był prosty, jej wynalazcą był mieszkaniec Rugby Richard Lindon.

W latach pięćdziesiątych XIX wieku drużyny, które miały do dyspozycji brukowane podwórka szkolne lub przyzakładowe ograniczały się do prowadzenia piłki nogą, podczas gdy na boiskach trawiastych preferowano grę ręką, zaczęło więc dochodzić do sporów. W stolicy osiągnięto chwilowy kompromis pomiędzy zwolennikami piłki kopanej i noszonej czego efektem było powstanie 26.10.1863 Football Assiciation (Związku Piłkarskiego). Dwa lata później regularne rozgrywki ligowe rozpoczęli Szkoci. Rugby dotarło do Australii, Południowej Afryki, Stanów

Zjednoczonych, Irlandii, Walii i Kanady. Porozumienie nie trwało długo, gdyż reguł obu gier nie można było pogodzić, zwolennicy reguł z Rugby założyli 26.01.1871 Rugby Football Union (Związek Piłki Rugby), a w pierwszym meczu międzypaństwowym Szkocja pokonała w Edynburgu Anglię. Drużyny liczyły jeszcze po 20 graczy, dopiero w 1875 roku ich liczbę zmniejszono do 15. Dla Szkotów i to było za dużo, Nead Haig rzeźnik z Melrose wymyślił w 1883 roku rugby siedmioosobowe, do lat dwudziestych XX wieku istniejące właściwie tylko w tym kraju, a obecnie przeżywające olbrzymią popularność. Od 1883 roku prowadzone są International Championships zwane od ilości uczestników Four (Anglia, Irlandia, Szkocja, Walia), Five (Francja od 1910) czy Six Nations (Włochy od 2001). W roku 1886 Irlandia, Szkocja i Walia powołały International Rugby Football Board (Międzynarodową Radę Rugby, obecnie World Rugby), organizację, która do dziś stoi na straży przepisów gry, Anglicy zostali jej członkiem w 1890 roku..

Na początku lat dziewięćdziesiątych część klubów z północy chciała płacić zawodnikom za treningi i udział w zawodach, sprawa stała na zebraniu w 1893 roku, ale nie zyskała aprobaty. Kluby będące za wprowadzeniem zawodowstwa wystąpiły ze Związku zakładając Northern Rugby Union (Północny Związek Rugby), który przekształcił się w 1922 roku w Rugby League (Ligę Rugby), zmieniono przepisy gry, a liczbę graczy zmniejszono do 13. Reakcja amatorów była ostra, zawodnik, który złamał zasady amatorstwa i przystąpił do "schizmy 13" nie miał już prawa powrotu do Związku, zapis ten przestał obowiązywać dopiero w latach dziewięćdziesiątych XX wieku.

Do końca stulecia w rugby grano m.in. w Nowej Zelandii, Argentynie, Francji, Japonii, Rumunii czy Niemczech. Dyscyplina o kontaktowym charakterze została masowo wprowadzona do elitarnych szkół męskich, wielokrotnie wypierając futbol, a także w wojsku jako uzupełnienie programu wychowania fizycznego. Baron de Coubertin, współtwórca nowożytnej Olimpiady, a także sędzia rugby włączył w 1900 roku grę jajowatą piłką do programu II Igrzysk Olimpijskich w Paryżu. Pierwszy tytuł zdobyli Francuzi przed Niemcami i Anglikami. Rugby było jeszcze w programach Olimpiady w 1908, 1920 i 1924, ale ze względu na małe zainteresowanie federacji pochłoniętych rozgrywkami ligowymi zostało zawieszona. Dopiero w 2009 roku, po latach starań i promocji dyscypliny rugby powróciło do programu Igrzysk Olimpijskich. Dużą w tym zasługą przewodniczący MKOl, Belga Jaques'a Rogge, żeglarza i rugbisty, który 10 razy wystąpił w reprezentacji swojego kraju. Rugby zobaczyliśmy w 2016 roku w Rio de Janeiro, ale w odmianie siedmioosobowej. Wśród pań złote medale wywalczyły reprezentantki Australii, wśród panów tryumfowało Fidzi, kolejny turniej olimpijski został rozegrany w 2021 roku w Tokyo (przesunięty o rok).

Rozpowszechnienie rugby w Europie spowodowało powołanie 24.03.1934 w Hannoverze Federation Internationale de Rugby Amateur (Międzynarodowa Federacja Rugby Amatorskiego, obecnie Rugby Europe), która rozpoczęła regularne rozgrywki między członkami federacji. Lata siedemdziesiąte przełamały męski monopol na grę w rugby, we Francji, a następnie w innych krajach zaczęły ją grać kobiety. Długo trzeba było czekać na konfrontację wszystkich krajów uprawiających rugby, dopiero w 1987 roku z inicjatywy Francuzów w Australii i Nowej Zelandii rozegrano Rugby World Cup, którego triumfatorami została reprezentacja Nowej Zelandii zwana popularnie All Blacks, rok 1993 przyniósł pierwszy Puchar Świata Rugby 7 (panie pierwszy Puchar Świata 7 rozegrały w 2009 roku). W 1995 roku po trzeciej edycji Pucharu Świata w Południowej Afryce IRFB zdecydowała się na wprowadzenie w rugby zawodowstwa, pieniądze spowodowały szybki rozwój gry w owalną piłkę. Obecnie najsilniejsze zespoły umiejscowione są na południowej półkuli, Nowa Zelandia, Południowa Afryka i Australia, trzy potęgi mierzące się w latach 1996-2011 w zawodach Tri Nations w 2012 do rozgrywek dołączyły Argentynę, a nazwę turnieju zmieniono na Rugby Championship. Kroku południowcom próbują

dotrzymać Francja i Anglia, ta ostatnia zdobyła w 2003 roku Puchar Świata pokonując w finale zespół Australii, w roku 2007 drugi raz triumfowała Południowa Afryka, a kolejna, siódma impreza rozgrywana w 2011 roku w Nowej Zelandii przyniosła zwycięstwo gospodarzom, którzy powtórzyli swój wyczyn podczas imprezy w Anglii cztery lata później. Gospodarzem dziewiątego Pucharu Świata w 2019 roku była Japonia, w finale Południowa Afryka pokonała Anglię, ostatni dziesiąty Puchar Świata rozegrano we Francji w 2023 roku, w finale Południowa Afryka pokonała Nową Zelandię podnosząc Puchar Williama Webba Ellisa po raz czwarty.

Ostatnie lata to dynamiczny rozwój gry kobiet i Rugby 7 w 2023 roku zainaugurowano nowy globalny turniej WXV, w którym gra 18 reprezentacji w trzech grupach oraz wystartował World Rugby Sevens Series w nowej odsłonie jako festiwal HSBC SVNS z udziałem 12 reprezentacji kobiet i mężczyzn przemianowany w kolejnym sezonie na Mistrzostwa Świata HSBC SVNS.

Medaliści Igrzysk Olimpijskich Mężczyzn XV

1900: 1. Francja; 2. Wielka Brytania i Cesarstwo Niemiecki

1908: 1. Australazja; 2. Wielka Brytania

1920: 1. USA; 2. Francja

1924: 1. USA; 2. Francja; 3. Rumunia

Medalistki Igrzysk Olimpijskich Kobiet 7

2016: 1. Australia; 2. Nowa Zelandia; 3. Kanada

2021: 1. Nowa Zelandia; 2. Francja; 3. Fidżi

2024: 1. Nowa Zelandia; 2. Kanada; 3. USA

Medaliści Igrzysk Olimpijskich Mężczyzn 7

2016: 1. Fidżi; 2. Wielka Brytania; 3. Południowa Afryka

2021: 1. Fidżi; 2. Nowa Zelandia; 3. Argentyna

2024: 1. Francja; 2. Fidżi; 3. Południowa Afryka

Medaliści Pucharu Świata Mężczyzn

1987: 1. Nowa Zelandia; 2. Francja; 3. Walia

1991: 1. Australia; 2. Anglia; 3. Nowa Zelandia

1995: 1. Południowa Afryka; 2. Nowa Zelandia; 3. Francja

1999: 1. Australia; 2. Francja; 3. Południowa Afryka

2003: 1. Anglia; 2. Australia; 3. Nowa Zelandia

2007: 1. Południowa Afryka; 2. Anglia; 3. Argentyna

2011: 1. Nowa Zelandia; 2. Francja; 3. Australia

2015: 1. Nowa Zelandia; 2. Australia; 3. Południowa Afryka

2019: 1. Południowa Afryka; 2. Anglia; 3. Nowa Zelandia

2023: 1. Południowa Afryka; 2. Nowa Zelandia; 3. Anglia.

Medaliści Pucharu Świata Mężczyzn 7

1993: 1. Anglia; 2. Australia; 3. Fidżi i Irlandia

1997: 1. Fidżi; 2. Południowa Afryka; 3. Nowa Zelandia i Samoa

2001: 1. Nowa Zelandia; 2. Australia; 3. Argentyna i Fidżi

2005: 1. Fidżi; 2. Nowa Zelandia; 3. Australia i Anglia

2009: 1. Walia; 2. Argentyna; 3. Kenia i Samoa

2013: 1. Nowa Zelandia; 2. Anglia; 3. Fidżi

2018: 1. Nowa Zelandia; 2. Anglia; 3. Południowa Afryka

2022: 1. Fidżi; 2. Nowa Zelandia; 3. Irlandia

W 2025 roku przekształcony w Mistrzostwa Świata HSBC SVNS

Medalistki Pucharu Świata Kobiet

1991: 1. USA; 2. Anglia; 3. Francja i Nowa Zelandia

1994: 1. Anglia; 2. USA; 3. Francja

1998: 1. Nowa Zelandia; 2. USA; 3. Anglia

2002: 1. Nowa Zelandia; 2. Anglia; 3. Francja

2006: 1. Nowa Zelandia; 2. Anglia; 3. Francja

2010: 1. Nowa Zelandia; 2. Anglia; 3. Australia

2014: 1. Anglia; 2. Kanada; 3. Francja

2017: 1. Nowa Zelandia; 2. Anglia; 3. Francja

2022: 1. Nowa Zelandia; 2. Anglia; 3. Francja

2025: 1. Anglia; 2. Kanada; 3. Nowa Zelandia

Medalistki Pucharu Świata Kobiet 7

2009: 1. Australia; 2. Nowa Zelandia; 3. Południowa Afryka i USA

2013: 1. Nowa Zelandia; 2. Kanada; 3. USA

2018: 1. Nowa Zelandia; 2. Francja; 3. Australia

2022: 1. Australia; 2. Nowa Zelandia; 3. Francja.

W 2025 roku przekształcony w Mistrzostwa Świata HSBC SVNS